

DOI: <https://www.doi.org/10.36719/2663-4619/68/20-25>

Mehriban Oktay qızı Məmmədova
Gəncə Dövlət Universiteti
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, baş müəllim
mehriban.mammadova.67@mail.ru

PARSELYASIYA CÜMLƏ ÜZVLƏRİNİN EMOSİONAL VƏ OBRAZLAŞDIRICILIQ NORMATI KİMİ

Açar sözlər: *parselyasiya, parselyat, informativlik, konstruksiya, norma, nitq mədəniyyəti, nitq aktı*

Parseling as emotional and image making norms

Summary

The emotional and figurative norms of sentence members have different features, which also have a special place among the syntactic norms. Means of expression such as members, repetitions, parallels, parse, inversion, rhetoric are considered to be the emotional and figurative norms of sentence members. Among these units, which create emotional and figurative, parcel is distinguished by a number of features. Parselation is the transmission of the main idea in laconic parts. Parcels, which are considered to be one of the most important issues of modern syntax, are found in literary, scientific and journalistic works as a linguistic-stylistic phenomenon. The term parcel, translated as parcel, comes from French literary criticism. By means of parallelization, the text is divided into short thought units, so that the writer can draw the reader's attention to an important issue. Parallels are distinguished by punctuation in writing and intonation and pause in speech.

Key words: *parcelation, parcel, informative, construction, norm, speech culture, speech act*

Giriş

Nitq aktının fəaliyyəti əsasında nitq mədəniyyətinin struktur normaları yaranır, formalaşır, sistemləşir. Nitq mədəniyyətinin struktur – linqvistik normaları aşağıdakı kimi təsnif edilir:

- 1.Sabit (ənənəvi), ümumdil müştərək, bərabərhüquqlu normalar.
- 2.Leksik vahidlərdə norma.
- 3.Morfoloji vahidlərdə norma.
- 4.Sintaktik normalar.

Sintaktik normalar sırasında cümlə üzvlərinin emosional və obrazlaşdırıcılıq norması fərqli cəhətlərə malikdir. Cümlə üzvlərinin emosional və obrazlaşdırıcılıq sırası həmcins üzvlərlə, təkrarlarla, paralellərlə, parselyasiya, inversiya, ritorika ilə, elliptik ifadə vasitələri ilə də müşahidə olunur. Bu ifadə vasitələrinin sabit normaya düşməsi asanlaşma, intensivlik və ritmik ardıcılıq üzrə baş verir. Emosional və obrazlaşdırıcılıq yaradan vahidlər sırasında parselyasiya daha çox diqqəti cəlb edir. Parselyasiya əsas fikrin lakonik hissələrlə ötürülməsi kimi başa düşülür. Əsas məsələ fikrin tək-tək dəqiq, çoxmənalı konstruksiyalarla ötürülməsidir. Diqqəti cəlb etmək məqsədi ilə əsas cümlədən sonra fikir qısa cümlələrdə emosionallıqla ifadə olunur. Cümlə üzvlərinin emosional və obrazlaşdırıcılıq norması nitq mədəniyyətinin struktur normalar sistemində daxildir.

Dilçiliyin tətbiqi sahəsi hesab edilən nitq mədəniyyətinin aparıcı qüvvəsi və strukturu - normalar sistemi dilin bütün dövrləri üçün aktual olaraq qalır. Dilçilik üzrə aparılan tədqiqatların nəticəsi nitq mədəniyyətinin formalaşmasına xidmət edir. Nitq mədəniyyəti

normalar sistemidir. Bu normalar dilin bütün səviyyə və şöbələrində fəaliyyət göstərir. Nitq mədəniyyəti dilin praktik reallığıdır, şüurudur. Nitq mədəniyyəti hər bir dövlət dilinin zəruri problemlərindən hesab olunur. Belə ki, ölkədaxili informasiyaların təmin olunması ilə dövlət dilinin vəzifəsi bitmir. Beynəlxalq informasiya məkanına müstəqil bir obyekt kimi daxil olmaq imkanı da dövlət dilinə məxsusdur. Dil ictimai hadisə kimi xalqın milli mədəniyyətini, mənliliyini, ənənlərini, məişət həyatını, ictimai şüurunu, yaradıcı təfəkkürünü əks etdirir. Informasiya mübadiləsinin düzgün qurulması, yayılması, ötürülməsi və anlaşılqlılığını nitq mədəniyyətinin normalarını sabit və mükəmməl olmasına dəlalət edir.

Nitq mədəniyyəti müasir Azərbaycan dilinin mühüm problemlərindən biri olduğu üçün onun inkişaf etdirilməsi müasir qloballaşma şəraitində milli mədəniyyətin, qorunması və bu sahəyə beynəlxalq aləmdə maraq yaradılması baxımından əhəmiyyətliyədir. Nitq mədəniyyətində tədqiq edilən normalar sırasında nitqin emosionallığının təmin edilməsinə xidmət edən normalar xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Fransız ədəbiyyatşünaslığından gələn parselyasiya termini (parselle) hissə kimi tərcümə olunur. Parselyasiya vasitəsi ilə mətn qısa fikri vahidlərə bölünür, bununla yazıçı oxucunun diqqətini mühüm məsələyə cəlb edə bilir. Bu zaman yazıçının dili canlı və sərbəst olur. Mətnə parselyasiyalar müxtəlif vasitələrlə - böyük hərflə və ya durğu işarələri ilə fərqləndirilir. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi əsas cümlə olmadan parselyativ konstruksiyadan danışmaq mümkün deyil. Əsas olmadan qırıq-qırıq nitq parçaları heç bir emosiya ifadə edə bilməz, cümlə məntiqsiz görünür.

“Mən? Sizə? Telefon verdim? Mənasız söz!” cümləsində təkcə adi hərəkətin təsviri yox, eyni zamanda təəccüb hissi ifadə olunur. Burada ideya bir yox, bir neçə intonasiyalı vahidlərlə verilir.

Dilin ifadə etmə vasitələri nitqi aydın, zəngin edir, onun emosional təsirini artırır. Sənətkarların istifadə etdikləri çoxsaylı stilistik fiqurlar içərisində parselyasiyalar xüsusi yer tutur. Klassiklərdə olduğu kimi, müasir yazıçı və şairlərin əsərlərində tez-tez parselyasiyalara rast gəlinir. Parselyasiyalar yazıda durğu işarələri ilə, nitqdə isə intonasiya və fasilə ilə fərqləndirilir.

Parselyasiya müasir sintaksisin maraqlı hadisələrindən hesab olunur. Linqvistik – üslubi hadisə hesab olunan parselyasiyalara bədii, elmi və publisistik əsərlərdə rast gəlinir.

Dilçilik elminə “parselyasiya” terminoloji vahidini XX əsrin 60-cı illərində rus dilçisi Y.V. Vannikov gətirərək parselyasiya nəzəriyyəsinin əsasını qoymuşdur. Parselyasiya mətnin aktiv proseslərindən hesab olunur. İndiyə qədər yazılmış tədqiqat əsərlərində “təmali qoyulmuş aktiv sintaktik quruluşun və imkanların göstəricisi kimi təsvir olunub”. “Parselyasiya” termin-anlayışını təyin edərkən tədqiqatçılar belə bir fikir irəli sürürlər ki, “parselyativ quruluş müstəqil fraza, söyləm və cümlənin tam strukturu ilə birlikdə yaranır. Həmin quruluşdan kənarında parselyasiya mövcud deyil” (Валигина, 2001:147).

Nitqin bu cür qurulması qoşulan hissənin semantik zəifliyinə deyil, əksinə aktuallaşmasına səbəb olur. Nitq prosesində yaranan bu cür əlaqəli cümlələrdən birincisinə əsas (özül, baza) cümlə, sonrakına qoşulma konstruksiya deyilir. Qoşulma konstruksiyalar bir çox hallarda bir özül cümlənin bölünməsi, parçalanması əsasında əmələ gəlir. Dilçilikdə bu hadisəyə “parselyasiya”, qoşulan konstruksiyalara isə parselyat deyilir. (Məşədiyev, 1985: № 2, səh. 103, 105).

Parselyasiya həm də asimmetrik – sintaktik hadisə kimi əvvəlcə şifahi nitqdə, sonra isə yazılı mətnlərdə gerçəkləşmişdir. Parselyasiya sadə və mürəkkəb cümlənin qırıqlaraq mətnləşməsidir. Ayrı-ayrı komponentlər sadə və mürəkkəb cümlələrdən qoparaq kontekstdə yeni intonasiya ilə deyilir. Ayrılan parselyatlar bir mürəkkəb sintaktik bütöv təşkil edir.

İlk dəfə rus dilçiliyində tədqiq olunsada parselyasiya hadisəsinə Azərbaycan dilinin həm şifahi nümunələrində, həm də çağdaş ümumtürk ədəbi- bədii mətn nümunələrində təsadüf edilir. “Kitabi-Dədə Qorqud”, “Koroğlu”, “Manas” kimi qəhrəmanlıq dastanlarının dilində parselyatik konstruksiyaların müxtəlif tiplərinə təsadüf edilir.

Parselyasiyanın əsas funksiyası obrazın monoloqsuz daxili aləmini göstərməkdir. “O qəfildən durdu. Stola yaxınlaşdı. Oturdu. Fikirləşdi. Tez birinci sətiri yazdı.”

Parselyasiyanın təsviri funksiyasında məqsəd fikri müəyyən detallara yönəltməkdir. “Siz? Mənə? Nəsə borclusunuz? Ola bilməz! – deyərək çiyinini çəkdi.”

Cümlə üzvlərinin bir-biri ilə əlaqəsinin dəyişməsi parselyasiyanın ekspressiv – qrammatik funksiyasıdır.

“Parselyasiya cümlə tərkibindəki sintaqmlardan birinin və ya bir neçəsini sona keçirib xüsusi fasilə vasitəsi ilə müstəqilləşdirməkdən ibarət ifadə tərzidir. Parselyasiyada fikir bir sintaktik vahidlə deyil, bir neçə az-çox müstəqilləşən nitq vahidində ifadə olunur.....” “ifadə edilən fikir bir sintaktik vahiddə deyil, bir neçə az-çox müstəqilləşən nitq vahidində əks olunur. Müasir bəddi üslubda parselyasiya bir ifadəlilik vasitəsi kimi geniş yayılmışdır. Bu ifadə üsulu mənalılığa və ekspressiv çalarlığına görə əhəmiyyətli bədii vasitə hesab olunur.(Adilov, Verdiyeva, Ağayeva: 1989: 214).

Parselyativ, bölünən hissə cümlədən kənar hər hansı bir üzvün informativ və emosional cəhətdən intensivləşdirilməsinə xidmət edir. Bu hadisəni qrammatik tərkibinə görə cümlədən kənar çıxma kimi də adlandırmaq olar.

Parselyasiya sadə mürəkkəb cümlələrin qırılaraq mətnləşməsi deməkdir. Türk yazı dillərində mətnləşmənin əsas təşəkkül və həm nəsrə, həm də şeirə ifadə olunan təkamül yollarından biridir. Təkamül yollarından danışarkən Azərbaycan xalqının qədim mədəniyyət abidəsi olan “Kitabi-Dədə Qorqud”un dilini xatırlamaq yerinə düşür. Dastanların dilinin tədqiqinə həsr olunmuş əsərlərdə haqlı olaraq abidənin dili poetik dil adlandırılır. Poetiklik kitabın dilinin ecazkarlığı, əzəməti və vüsəti ilə məhdudlaşmır. Kitabın dili elə bir bənzərsiz üsluba malikdir ki, tarix boyu bu üslubda yazılmış ikinci bir nümunəyə rast gəlmək mümkün deyil. “Onun üslubu bütün dil səviyyələrinə məxsus elementləri poetikliyə gətirib çıxaran bədii paralellik nümunəsinə çevrilmişdir”. (Yusifov, 2019:15.). Belə qoşulma konstruksiyaların tarixi qədimdir.

“Kitabi - Dədə Qorqud” dastanlarının dilində obrazlaşdırıcılıq və emosionallıq yarada bilən parselyasiyalara rast gəlinir ki, bunlar da poetikliyi nəzərə çarpdıran ifadə vasitəsidir.

Sağına – soluna göz gəzdirdi, oğlancığını görmədi. Qara bağı sarsıldı. Düm ürəyi oynadı. Başlar kəsildi. Top kibi. Cilasun qoç yigitlərə qalaba ölkə verdi: şalvar, cübbə, çuqa (“Kitabi-Dədə Qorqud”, 1962: 22-27).

Parselyatlar bazis cümlədəki buraxılmış olan genişləndirici üzvləri konkretləşdirir.

Müasir Azərbaycan dilində parselyasiya ən çox yayılan və danışmada tez-tez istifadə edilən, ancaq az tədqiq olunan hadisədir. Nitq mədəniyyəti məsələlərinin dərinədən öyrədilməsi məqsədi ilə parselyasiyanın geniş tədqiqi xüsusi əhəmiyyətə malik olan dil hadisəsidir. Parselyasiyada struktur ardıcılığının pozulması nitq aktının intensivləşmə prinsipi əsasında yenidən normalaşma baş verir və bu normalaşma ümumdil xarakteri qazanır.

Sintaktik hadisə kimi parselyasiya mətnin informativliyinin təmin olunmasında mühüm rol oynayır. Kontekst, məna dolğunluğu, məntiqilik, ardıcılıq, aydınlıq və anlaşılıqlıq informativliyin ölçü meyarları sırasındadır. Müxtəlif sistemli dillərdə informativlik bu ölçü meyarları ilə səciyyələnir.

Parselyasiya mətnlə bağlı məsələdir. Mətn – nitq yaradıcılığı ardıcılığını nəzərə alsaq bu hadisə insanın nitq fəaliyyətinin nəticəsi kimi özünü göstərir. Parselyasiya hadisəsinə onun

qrammatik tərkibinə görə cümlədən kənara çıxma kimi də adlandırmaq olar. Parselyasiyalar bağlı olduqları bazis cümlələrin mübtədasını, tamamlığını, təyini, zərfliyini və s. digər açıq olaraq ifadə olunmamış üzvlərini və ya oxşar anlamlı cümlələrini tamamlayır və semantik cəhətdən konkretləşdirir. Yazışılar qoşulma konstruksiyalardan – parsellərdən geniş istifadə edirlər.

Qaçan adam hasar dalında gizləndi, xeyli müddət yerindən tərpənə bilmədi-mübtədanın kənara çıxması.

İndi bildim ki, yolda bizi gözləyən kim imiş, qonşunun oğlu Əhməd-xəbərin kənara çıxması.

O dostlarını çağırdı, ancaq heç yerdən soraq gəlmədi, nə içəridən, nə bayırdan - tamamlığın kənara çıxması.

Nümunələrdə kənara çıxan tərəflərin özü cümlə tipli olsa da əvvəlki cümlənin mübtədasına aid hərəkəti və hal- vəziyyəti canlandırır.

Parselyatlar özündən əvvəlki bazis-cümlədən qopub ayrılır, onun ifadə edilməmiş, yaxud da “yarımçıq üzə çıxarılmış” mübtədasını, tamamlığını aydınlaşdırır və semantik baxımdan əvəz edir.

Parselyasiyalar həm də obrazlaşdırıcılıq vasitəsi kimi də istifadə olunur. Az sözlə, lakonik cümlələrlə obrazın daxili aləmini açma biləcək fikirlər ifadə olunur.

Hara aparıb çıxardır?

-Düşmənçiliyə! (Şıxlı. 1986: 59.)

Qurban, bəsdir! Kərəm kimiləri ac qoyan sənsən!

-Kim, mən? (Şıxlı, 1986: s.61)

-Bəs sən nə istəyirsən, oğul?

-Çox şey!... Deyin görüm.... (Şıxlı, 1986: 68)

Şahnaz köksünü ötürdü:

-Nə bayram, ay nənə? Nə?! Yağ-pendir? Başına söz qəhətdir.(Şıxlı,1986: 77)

Ədəbiyyatşünaslıq terminləri lüğətində parselyasiya üslubi fiqur kimi göstərilir və belə bir izahat verilir ki, ... vahid sintaktik strukturun yəni cümlənin intonasiya və mənaca bir neçə müstəqil nitq vahidinə bölünməsi. Bu zaman cümlədə predikativlik pozulur. (Ədəbiyyatşünaslıq terminləri lüğəti, 2017:) .

Parselyasiya (fransız-parselle-hissə) yer sahələrinin bölünməsi deməkdir. Linqvistikada isə bu, hər şeydən öncə, nitq fəaliyyətində özünü göstərən kommunikativ – informativ fakt kimi başa düşülür. Parselyat qoşulma konstruksiyalar bazis-cümlənin hər hansı bir ifadə edilməmiş üzvünü (mübtədə, tamamlıq və s.) konkretləşdirir, aydınlaşdırır, ümumiləşdirir. Parselyat-konstruksiya bazis cümlə ilə birlikdə dilin invariantı, nitqin isə variantı hesab olunur.

Qaçaq Murad paltar dərdindən qurtarandan sonra onu təzə bir dərd aldı: hara getsin? (Kərimzadə, 1987: 7.)

Çınarın çıpaq gövdəsi neçə rəngə çalır. Qırmızı, göy, yaşıl, sarı.(s.9)

Bu ağ gövdəli ağac Ağqoyunlulardır... Bəli, sülalədir. (s.9)

Necə də rahat, təmkinli hökmlüdür. Cansızdır, cəsədsizdir, amma üstündə oturanlara hikkə verir, hakimiyyət verir. Asa da bilir, kəsə də bilir.(s.10)

Hökmdar, qurban, bu yaşdakı məhəbbətin nə demək olduğunu gözəl bilirəm. Qəlbin narahatlığı, ürəkdəki sevinc... (Kərimzadə, 1987: 35).

Canlı dilin ən mühüm mənalı ünsürü intonasiyadır. Adi praktik nitqdə intonasiya əsas kommunikativ funksiya, ifadənin məzmununun dinləyiciyə çatdırılmasına xidmət edir.

Bədii nəsr əsərlərində intonasiyanın komponentləri məqsəddən asılı olaraq müxtəlif şəkildə əlaqələndirilir, tənzimlənir, beləliklə də, əlavə estetik keyfiyyət və əhəmiyyət kəsb edir.

Nəsr dilində emosionallığı artırmaq, əsərin ekspressivliyini gücləndirmək, aktuallaşmanı nəzərə çarpdırmaq, fikri daha qabarıq ifadə etmək üçün yazıçılar bir sıra vasitələrdən istifadə edirlər.

Bu cür konstruksiyalar özəl cümlədəki fikri dolğunlaşdırmaq, genişləndirmək, əlavə məlumat vermək və ya fikri dəqiqləşdirmək məqsədi güdür. Parsel konstruksiyalardan istifadə edərkən bazis cümləyə qoşulan parselyatlar silsiləsinin izlənməsi nəticəsində bütöv cümlənin strukturu bir neçə hissəyə parçalanmış olur.

Cümlənin ümumi qrammatik strukturunu saxlamaqla parselyasiyalarda intonasiya və ritmin qalxıb enməsi poetik ovqat yaradır. Bu da nəsrin emosionallığını, ekspressivliyini təmin edir. F. Ağayeva “Azərbaycan dilinin intonasiyası” adlı kitabında parselyasiyanı ekspressiv sintaksisə məxsus ifadə tərzini kimi qiymətləndirir.

Parselyasiyanın aşağıdakı xüsusiyyətləri emosionallığın və obrazlaşdırıcılığın artmasına xidmət edir.

1. Parselyasiya vasitəsi ilə surətin psixoloji durumu, xəyalı təsvir olunur

-Satqın Sarı Şıxı bəy! Sən gədəlik elədin. Sən məni satdın. (s.91)

2. Surətin bir sıra hərəkətləri, gördü

yü işlər xüsusi nəzərə çarpdırılır.

-Bunu insan əli yaradıb?

- Bəli, Kəmaləddin Behzadın fırçası ilahi vergisidir (Kərimzadə, 1987: 71.)

3. Gərgin anlar daha qabarıq əks etdirilir.

-Zindana? Nəyə görə?

-Sonra bilərsən. Aparın. (Kərimzadə, 1987: 75.)

4. Parselyatların zənzirvari cərgəsi təhkiyəyə ahəngdarlıq, axıcılıq verir, fikrin daha geniş və əhatəli ifadəsinə, yeni detallarla zənginləşməsinə imkan yaradır.

Yol kənarında qoca bir çinar ağacı vardı. Kötüyünə örkən dolanmazdı (Kərimzadə, 1987: 49.)

Çadırın baş tərəfində Şah İsmayıl oturmuşdu. Bir tərəfində Hüseyn bəy Lələ, bir tərəfində də Dədə bəy. (Kərimzadə, 1987: 89.)

5. Dialoqda fikrin aydın, sərbəst çatdırılmasına kömək edir.

Arazqıraqlıyam. Xudafərin körpüsü tərəfdən. (Kərimzadə, 1987: 55)

Parselyasiyadan istifadə əsərlərin dinamikasını artırmaq, təsvirləri hərəkətsiz vəziyyətdən çıxarıb canlandırmaq nəhayət əsərdə danışq kaloriti yaratmaq və assosiasiya yolu ilə həyat həqiqətlərini daha da reallaşdırmaq imkanı verir.

Emosionallıq və obrazlaşdırıcılıq vasitəsi kimi inversiyalar da diqqəti cəlb edir. Bəzən inversiyalarla parselyatlar eyniləşdirilir. Latınca yerdəyişmə mənası verən inversiya ifadəlilik əldə etmək üçün nitqdə sözlərin adının, ümumişlək sırasının pozulması, cümlə üzvlərinin yerlərinin dəyişdirilməsi kimi başa düşülür. Psixoloji və üslubi effekt yaratmaq üçün inversiyadan istifadə olunur.

Inversiyanın cümlə üzvü ilə bağlı olması onun qrammatik funksiyasıdır. Cümlədə yerini dəyişən üzv cümlədən təcrid olunmur, əksinə, qrammatik cəhətdən cümlə ilə bağlı olduğu kimi, informativlik cəhətdən onun mənasını bir daha qüvvətləndirməyə xidmət edir. Inversiyanın parselyasiyadan fərqi odur ki, parselyasiya əsas cümlədəki hər hansı üzvə məxsus informativliyi, emosiyayı və obrazlaşdırıcılığı canlandırır, inversiyada isə eyni cümlə üzvü öz yerini dəyişməklə cümlədə intensivlik yaradır. Parselyasiya kimi inversiyada da cümlə üzvlərinin hər birinə məxsus intensivləşmə müşahidə edilir. Cümlə üzvlərinin inversiyasına dair nümunələrdə bunu aydın müşahidə etmək olar.

Nəticə

Cümlədə emosionallıq və obrazlaşdırıcılıq yaradan həmcins üzvlər, təkrarlar, paralellər, parselyasiya, inversiya kimi vasitələr, bir qayda olaraq cümləyə xüsusi qrammatik elementlərlə bağlanmır. Onların cümləyə bağlılığı cümlənin mənasının canlandırılmasına, emosional-psixoloji halların çatdırılmasına xidmət edir. Bu cür hallar qrammatik vasitələrlə icra olunmursa onların formalaşmasında dilin aqlütinativliyi elə bir ciddi rola malik olmamışdır. Ona görə də sadalanan vasitələr bir-biri ilə əlaqədardır. Deməli, bu cür ifadə formaları aqlütinativlikdən əvvəlki dövrün məhsulu kimi formalaşmışdır. Aqlütinativlik prosesində qrammatik quruluşu mphaşmələndirmək üçün zəngin əlaqə vasitələri yarandıqdan sonra analitik prosesin izləri kimi mövcud olan elementlər, artıq qrammatik funksiyasını itirərək emosionallıq və obrazlaşdırıcılıq vəzifəsini yerinə yetirməyə başlamışdır. “Danışiq dilinin ümumi səciyyə daşdığı dövrlərdən analitizm mərhələsinin məhsulu olan elementlər bu mühitdə cilalanaraq emosiyalı və obrazlaşdırıcı vahidlər kimi həm danışiqda, həm xalq dili mühitində formalaşmış nağıllarda, dastanlarda, atalar sözləri və zərbi məsəllərdə sabitləşərək yaşamaqda davam edir” (Yusifov, 2019, s.211). Mətnin informativliyinin təmin olunmasında sintaktik hadisə kimi parselyasiya mühüm rol oynayır. Reklam və informasiya xarakterli mətnlərdə parselyasiyalardan istifadəyə ehtiyac yoxdur. Təsadüfi parselyasiya, parselyasiyalardan həddən artıq istifadə nitqə xələl gətirir. Nitqə danışiq xarakteri verən parselyasiya auditoriyanın diqqətini təqdim edilən informasiyaya yönəldir. Rus dili üçün o qədər də xarakterik olmasa da müasir Azərbaycan dilində parselyasiya ən çox yayılmış və danışiqda tez-tez istifadə edilir. Ancaq Azərbaycan diliçiliyində az tədqiq olunan hadisədir. Nitq mədəniyyəti məsələlərinin dərinədən öyrədilməsi məqsədi ilə parselyasiyanın geniş tədqiqi xüsusi əhəmiyyətə malik olan dil hadisəsidir.

References

1. Agayeva F.M. Intonation of the Azerbaijani language. Baku: API, 1973
2. Adilov M.I., Verdiyeva Z.N., Agayeva F.M., Descriptive linguistic terms. Baku, Maarif, 1989, p.214
3. Adilov M.I., Verdiyeva Z.N., Agayeva F.M., Descriptive linguistic terms. “Science and Education” Baku-2020 p.214.
4. Dictionary of literary terms Baku, “Golden book”, 2017.
5. "Kitabi-Dada Gorgud". Azerbaijan State Publishing House Baku-1962.p.22.
6. Kazimov G.S. History of the Azerbaijani language (from the most ancient times to the XIII century): Baku: Education, 2003
7. Kazimov I. Parsing phenomenon in the Azerbaijani language - Teaching the Azerbaijani language and literature, 1989, № 2. Pages, 17-19
8. Karimzade F. The Battle of Chaldiran. Baku-1987. Page 7.
9. Mashadiyev A. Some features of speech in the feuilleton language (parcellation), -News of the Academy of Sciences of the Azerbaijan SSR: Literature. Language and Art series.1985, №2, p.103, 105
10. M. Yusifov Speech culture “Science and education” 2019, page, 15.
11. Shikhli I. S.ə.I c. P. 59. B 1986.
12. Valigina N.S. Active processes in modern Russian. M.: Logos, 2001 p.147.

Göndərilib: 12.07.2021

Qəbul edilib: 23.07.2021